

Justitiedepartementet

2020-12-03

Dnr: Ju2020/02919/L6

SVERIGES UTBILDNINGSRADIO AB:S YTTRANDE ÖVER BETÄNKANDET ”ETT ÄNDAMÅLSENLIGT SKYDD FÖR TRYCK- OCH YTTRANDEFRIHETEN” (SOU 2020:45)

Sveriges Utbildningsradio AB (UR) har beretts tillfälle att yttra sig över rubricerat betänkande och får härmed anföra följande.

8. GRUNDLAGSSKYDDET FÖR VISSA SÄNDNINGAR AV PROGRAM VIA SATELLIT

8.6 Överväganden och förslag

UR delar kommitténs bedömning att det inte är uteslutet att Arlewin hade kunnat få sin sak prövad i Sverige redan enligt gällande rätt.

UR har inga invändningar emot den av kommittén föreslagna utvidgningen av yttrandefrihetsgrundlagens territoriella tillämpningsområde till att omfatta tv-program som förmedlas till Sverige genom satellitsändning och som huvudsakligen är avsedda att tas emot här i landet och samtidigt och oförändrat vidaresänds här. Detta eftersom det innebär samma förutsättningar för de som bedriver sändningsverksamhet till en svensk publik och för de som i efterhand vill föra talan mot programmets innehåll. En likartad reglering på området ökar dessutom regelverkets integritet och allmänhetens tilltro till det yttrandefrihetsrättsliga systemet.

9. GRUNDLAGSSKYDDET FÖR AVBILDNING, BESKRIVNING OCH MÄTNING AV SKYDDSOBJEKT

9.9 Överväganden och förslag

Varje inskränkning av tryck- och yttrandefriheten måste övervägas noga bland annat eftersom varje nytt undantag riskerar att öppna upp för fler undantag i framtiden. Detta gäller i synnerhet inskränkningar i anskaffarfriheten som är en av grundbultarna i den svenska tryck- och yttrandefriheten och är ett viktigt medel för att medier ska kunna uppfylla sitt granskande uppdrag.

Bland annat mot bakgrund av att allvarliga brott mot rikets säkerhet redan är kriminaliserat, som anskaffarbrott och som tryck- och yttrandefrihetsbrott, har kommittén enligt UR inte visat att behovet av att kunna upprätthålla skyddslagens avbildningsförbud även när det är fråga om anskaffande av information för publicering i grundlagsskyddade medier motiverar den begränsning i informations- och yttrandefriheten som blir följden därav.

10. GRUNDLAGSSKYDDET FÖR WEBBSÄNDNINGAR

10.5 Överväganden och förslag

UR delar kommitténs bedömning att den tekniska utvecklingen inneburit att webbsändningsregelns tillämpningsområde idag omfattar webbsändningar som ofta inte

efterfrågat grundlagsskydd och att regeln därför inte längre kan anses vara ändamålsenlig och väl avvägd.

UR delar vidare kommitténs bedömning att regeln inte bör avskaffas utan att tillämpningsområdet bäst begränsas genom att begränsa de aktörer som omfattas av regeln istället för att utgå ifrån till exempel innehållet i yttrandet eller i tekniska utgångspunkter. UR tillstyrker därför kommitténs förslag att begränsa webbsändningsregelns tillämpningsområde till att avse sådana webbsändningar som tillhandahålls av någon av de aktörer som har grundlagsskydd för sina webbplatser med stöd av databasregeln. På så sätt säkerställs ett automatiskt skydd för traditionella medier som till exempel public service-företagen och en möjlighet till skydd för övriga aktörer genom ansökan om utgivningsbevis.

11 GRUNDLAGSSKYDDET FÖR VISSA SÖKTJÄNSTER

11.7 Övervägande och förslag

Även om UR inte motsätter sig kommitténs förslag vad gäller offentliggörandet av personuppgifter rörande lagöverträdelse vill UR samtidigt peka på risken med upprepade enskilda begränsningar i tryck- och yttrandefriheten som var för sig kan tyckas vara rimliga men som på sikt kan leda till en urholkning av den grundlagsskyddade yttrandefriheten på ett sådant sätt att ett fritt meningsutbyte, en fri och allsidig upplysning och ett fritt konstnärligt skapande försvåras.

UR vill därför understryka vikten av att en inskränkning av yttrandefriheten ges en sådan utformning och tillämpning att detta i möjligaste mån undviks.

12 GRUNDLAGSSKYDDET FÖR FÖRPACKNINGAR

12.7 Överväganden

UR ifrågasätter inte kommitténs slutsats att det i vissa hänseenden är problematiskt att förpackningar omfattas av tryckfrihetsförordningen. Men mot bakgrund av att det inte går att utesluta att det kan förekomma yttranden på förpackningar som omfattas av tryckfrihetsförordningens ändamål och att varje inskränkning i befintligt skydd riskerar öppna upp för spridningseffekter anser UR inte att det föreligger tillräckligt starka skäl för att inskränka ett befintligt grundlagsskydd.

13 VIDARESÄNDNINGSPLIKT FÖR TEKNISKA TILLÄGGSTJÄNSTER

13.5 Övervägande och förslag

UR delar kommitténs bedömning att yttrandefrihetsgrundlagen redan idag medger vidaresändningsplikt för (tekniska) tillgänglighetstjänster eftersom dessa som huvudregel måste anses omfattas av yttrandefrihetsgrundlagens programbegrepp. Mot bakgrund av den tidigare osäkerhet som rått om detta välkomnar dock UR kommitténs förslag att i yttrandefrihetsgrundlagen tydliggöra att det i lag kan ställas krav på vidaresändning av tillgänglighetstjänster som syftar till att göra programmet tillgängligt för personer med funktionsnedsättning samt av de tjänster som syftar till att underlätta tillgången till dessa tillgänglighetstjänster.

15 PUBLIC SERVICE OCH SÄNDNINGAR GENOM TRÅD

15.5 Överväganden och förslag

UR delar kommitténs bedömning att det är otillfredsställande att en stor och växande del av public service-företagens verksamhet inte kan inordnas under de villkor som är bärande för public service och att detta på sikt kan påverka förtroendet och legitimiteten. En stor del av användningen av UR:s program sker idag on line och UR har för närvarande knappt 15 000 program fritt tillgängliga på UR Play. Även om den allra största delen av utbudet på UR

Play har tillhandahållits via sändningar i marknät och UR tillämpar samma villkor som för marksändningarna på UR Play och annan verksamhet online ökar andelen innehåll som enbart tillhandahålls on line.

UR instämmer därför i kommitténs förslag om att inskränka etableringsfriheten så att den medger att villkor för public service-företagens uppdrag i allmänhetens tjänst även kan ställas för den del av verksamheten som bedrivs genom tråd. UR instämmer vidare i att inskränkningen inte ska möjliggöra att ställa krav på tillstånd utan endast en möjlighet att ställa villkor. UR vill i sammanhanget även peka på vikten av att det för public service-företagens verksamhet genom tråd inte ställs upp andra eller mer detaljerade villkor än de som idag gäller för sändningarna i marknätet. En möjlighet att ställa villkor på public service verksamhet genom tråd är enligt UR ett viktigt steg mot ett teknikneutralt public service-uppdrag. UR vill i detta sammanhang även peka på vikten att tillgången till public service i det nya digitala medielandskapet säkras genom bland annat en moderniserad vidaresändningsplikt och regler om upptäckbarhet och synlighet. Det följer av kommitténs direktiv att de förslag som lämnas inte får påverka etableringsfriheten för andra aktörer än public service. Kommittén föreslår därför att tillämpningsområdet för den nya delegationsbestämmelsen begränsas till verksamheter som bedrivs med ett uppdrag att sända ljudradio eller tv i allmänhetens tjänst, under förutsättning att uppdraget finansieras med allmänna medel. Enligt UR:s bedömning bör begränsningen i tillämpningsområdet formuleras tydligare genom följande formulering: "programverksamhet med ett uppdrag i allmänhetens tjänst som finansieras med allmänna medel och som präglas av oberoende, saklighet och stark integritet".

16 OBEROENDET HOS PUBLIC SERVICE

16.4 Överväganden

Det är enligt UR olyckligt att det inom kommittén inte har lyckats uppnås tillräcklig stöd för ett förslag att i grundlag stärka public service oberoende.

I betänkandet redogör kommittén för de komponenter som idag bidrar till public service oberoende. Någon närmare analys av dessa komponenters robusthet har kommittén däremot inte gjort. Enligt UR skulle en sådan analys ha gett vid handen hur enkla förändringar i lagstiftning och andra beslut snabbt skulle kunna möjliggöra omfattade förändringar i public service möjligheter att utöva sin verksamhet oberoende av olika intressen i samhället och leda till en instrumentalisering av public service.

För att exemplifiera så får ett sändningstillstånd endast förenas med villkor som har grund i lag och kan endast under vissa i lag angivna situationer återkallas under tillståndsperioden. Något motsvarande skydd finns inte för medelsvillkoren utan de kan i princip ändras under pågående tillståndsperiod. Det finns inte heller några formella begränsningar beträffande vad som kan regleras genom medelsvillkoren. Detta öppnar upp för möjligheter att kringgå de begränsningar som finns beträffande sändningstillstånden genom att i medelsvillkoren införa styrning som inte är möjlig i tillstånden.

Ett annat exempel är finansieringen där det i lag inte finns något som garanterar att finansieringen av public service ligger fast under hela tillståndsperioden. Det finns inte heller något hinder mot att snabbt genomföra förändringar av sammansättningen av Granskningsnämnden för radio och tv, dess uppdrag och sanktionsmöjligheter. Till exempel regleras nämndens sammansättning endast genom förordning.

Idag finns det inte några som helst konstitutionella hinder emot att genom ett enkelt majoritetsbeslut i riksdagen lägga ner all public service-verksamhet. Och även om det, som kommittén påpekar, i yttrandefrihetsgrundlagen finns starkt skydd för mediers redaktionella oberoende innebär det bristande skyddet för public service organisatoriska oberoende att det

redaktionella oberoendet kan kringgåas utan att det kommer i konflikt med yttrandefrihetsgrundlagen.

Eftersom public service-systemets legitimitet bygger på att användarna kan lita på att systemet är oberoende från såväl kommersiell som politisk påverkan är den nuvarande situationen – där det legala skyddet för public service är reglerat i vanlig lag och delvis till och med bygger på praxis – enligt UR inte tillfredsställande.

Att stärka oberoendet för public service handlar inte om att begränsa debatten om vilket uppdrag public service ska ha, eller omfattningen på densamma, utan det handlar om att säkra och skydda ett oberoende public service som en central del av svensk demokrati på längre sikt, även i en framtid som vi idag inte kan förutse.

UR har tillsammans med de övriga public service-företagen till kommittén pekat på ett antal olika möjligheter att i grundlag stärka skyddet för public service genom att reglera dess existens eller att införa regler som för in en viss tröghet i systemet.

17 ANSVARSORDNINGEN FÖR INNEHÅLL I DIGITALA BÖCKER

17.9 Överväganden

UR delar kommitténs bedömning att införandet av ett författaransvar skulle innebära så ingripande och omfattande förändringar av nuvarande system för ansvar i YGL att nyttan inte överstiger nackdelarna.

För Sveriges Utbildningsradio AB

Sofia Wadensjö Karén
Verkställande direktör